

AVOND IN HET PARADIJS

Eerder verschenen van Lucia Berlin:

*Welkom thuis* (2018)

*Handleiding voor poetsvrouwen* (2015)

Lucia Berlin

*Avond in  
het paradijs*

Meer verhalen

Vertaald door Maaike Bijnsdorp,  
Lucie Schaap en Elles Tukker

Met een voorwoord van Mark Berlin  
en een nawoord van Maartje Wortel

Lebowski Publishers, Amsterdam 2018

Oorspronkelijke titel: *Evening in Paradise*, 2018  
Oorspronkelijk uitgegeven door: Farrar, Straus and Giroux, New York 2018  
© Literary Estate of Lucia Berlin, 2018  
© Vertaling uit het Amerikaans: Maaïke Bijnsdorp, Lucie Schaap en Elles  
Tukker, 2018  
© Nederlandse uitgave: Lebowski Publishers, Amsterdam 2018  
Citaat p. 52: I.S. Toergenjev, *Eerste liefde*, Dunya Breur (vert.), Athenaeum,  
Polak & Van Gennep, 2008, p. 27-28.  
Omslagontwerp: Na Kim, New York  
Auteursfoto: Buddy Berlin  
Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 4197 4  
ISBN 978 90 488 4198 1 (e-book)  
NUR 304

[www.lebowskipublishers.nl](http://www.lebowskipublishers.nl)  
[www.overamstel.com](http://www.overamstel.com)

**OVERAMSTEL**  
uitgevers

Lebowski Publishers is een imprint van Overamstel uitgevers bv  
Meld je aan voor de nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van de nieuwste  
boeken van Lebowski Publishers via [www.lebowskipublishers.nl/nieuwsbrief](http://www.lebowskipublishers.nl/nieuwsbrief)

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt  
door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder  
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever



## INHOUD

VOORWOORD MARK BERLIN: Het gaat om het verhaal	7
De sierspeeldoosjes	11
Soms 's zomers	29
Andado: Een duister liefdesverhaal	39
Stof zijt gij	69
Reisschema	74
Lead Street, Albuquerque	83
Kerst. Texas. 1956	96
Het adobehuis met het zinken dak	104
Een mistige dag	126
Kersenbloesemtijd	135
Avond in het paradijs	142
La Barca de la Ilusión	158
Mijn leven is een open boek	176
De vrouwen	189
Kerst 1974	202
De pony bar in Oakland	217
Dochters	218
Zwaar weer	224
Onzes broeders hoeder	225
Verloren in het Louvre	233
Sombra	243
Luna Nueva	256
NAWOORD MAARTJE WORTEL	261
OVER LUCIA BERLIN	267
DANKWOORD	271



## VOORWOORD

### *Het gaat om het verhaal*

MARK BERLIN

Lucia, God hebbe haar ziel, was een rebel en een buitengewone vakvrouw en ze kon dansen. Ik wilde dat ik alle verhalen kon vertellen, zoals toen ze Smokey Robinson, mét joint, oppikte op Central Avenue in Albuquerque, op weg naar zijn gig in de Tiki-Kai Lounge. Ze kwam pas diep in de nacht thuis met nog een zweempje Chanel onder de geur van zweet en rook. Op uitnodiging van een stamoudste woonden we een heilige dansceremonie bij in Santo Domingo Pueblo in New Mexico. Toen een van de dansers viel, dacht Lucia dat het door haar kwam. Helaas dacht de hele pueblo dat ook, aangezien wij de enige buitenstaanders waren. Jarenlang werd dit voorval bij ons thuis steevast aangehaald als er weer eens iets spectaculair de mist inging. Allemaal leerden we dansen over het strand, door musea, bij het naar binnen gaan van restaurants en clubs alsof we de eigenaar waren, door ontwenningsskuren en gevangenschappen en prijsuitreikingen, met junks, pooiers, prinsesjes en onschuldigen. Maar het probleem is dat als ik Lucia's verhaal zou vertellen, zelfs vanuit mijn perspectief (objectief of niet), het zou worden ontvangen als magisch realisme. Niemand die het allemaal zou geloven.

Mijn vroegste herinnering is aan Lucia's stem als ze mijn broer Jeff en mij voorlas. Het deed er niet toe waar het over ging, we kregen elke avond een verhaal in haar zangerige mengelmoes van

accenten uit Texas en Santiago, Chili. Liedjes als 'Red River Valley'. Beschaafde, maar populaire deuntjes, goddank zonder het knauwende El Paso-geluid van haar moeder. Ik ben misschien wel de laatste die haar heeft gesproken en ook toen las ze me voor. Ik weet niet meer wat (een boekrecensie, een stukje uit de honderden manuscripten die mensen haar toestuurd met de vraag of ze die wilde lezen, een ansichtkaart?), ik herinner me alleen haar heldere, liefdevolle stem, slierten wierook, flarden zonsondergang, waarna we allebei zwijgend naar haar boekenkast bleven zitten kijken. Ons simpelweg bewust van de macht en schoonheid van de woorden op die planken. Iets om van te genieten en te overdenken.

Naast haar humor en liefde voor het schrijven heb ik ook haar krakkemikkige rug geërfd. Vaak zaten we eenstemmig of eensgezind te kermen en te lachen terwijl we nog een stukje cambozola, een crackertje of een druif probeerden te pakken. We zeurden over medicijnen en bijwerkingen. We lachten om het eerste grondbeginsel van het boeddhisme: leven is lijden. En om de Mexicaanse houding dat een leven weinig waard is, maar lang leve de lol.

Als jonge moeder liep ze met ons door de straten van New York: om musea te bezoeken, andere schrijvers te ontmoeten, een draaiende drukpers en kunstschilders aan het werk te zien, jazz te horen. En toen zaten we plotseling in Acapulco en daarna in Albuquerque. De eerste haltes in een leven van gemiddeld negen maanden per woonplaats. Maar zij was altijd ons thuis.

Ze vond het doodeng om in Mexico te wonen. Schorpioenen, darmparasieten, vallende kokosnoten, corrupte politieagenten en gretige drugsdealers; maar we hadden het toch maar mooi gered, zeiden we tegen elkaar toen we de dag voor haar verjaardag weer eens herinneringen ophaalden. Ze overleefde drie echtgenoten en god weet hoeveel minnaars, terwijl ze al op haar veertiende van artsen te horen had gekregen dat ze nooit kinderen zou krijgen en hooguit dertig zou worden! Ze kreeg vier zoons, van wie ik de oudste



en lastigste ben, al waren we alle vier geen lieverdjes. Toch deed ze het. En goed ook.

Over haar alcoholisme is veel gezegd en geschreven. Ze worstelde ook met de schaamte die daarmee gepaard ging, maar is uiteindelijk toch nog bijna twintig jaar nuchter door het leven gegaan, een periode waarin ze haar beste werk schreef en met haar colleges een groot aantal schrijvers van de nieuwe generatie inspireerde. Dat laatste hoeft niet te verbazen aangezien ze sinds haar twintigste altijd wel bij vlagen had lesgegeven. Er waren moeilijke tijden geweest, gevaarlijke zelfs. Ma vroeg zich vaak hardop af waarom er niemand kwam om ons, de kinderen, bij haar weg te halen toen het echt slecht met haar ging. Ik weet het niet, we zijn alle vier goed terechtgekomen. In een aangeharkt voorstadje zouden we allemaal zijn verpieterd. Wij waren de boefjes van Berlin.

Veel van wat we hebben meegemaakt is niet te geloven. De verhalen die zij had kunnen vertellen. Zoals over de keer dat ze in Oaxaca ging naaktzwemmen met een vriend die schilder was, allebei high van de paddo's. Ze schrokken zich rot toen ze uit het water kwamen, van top tot teen groen van het koper in de rivier. Dat moet er fraai hebben uitgezien met die roze *rebozo* van haar!

Ik zal niet eens proberen het afkickoord buiten Albuquerque (zie haar verhaal 'Zwerfers') te beschrijven, maar stel je Buñuel en Tarantino voor die samen een film in een film maken met zestig doorgewinterde ex-gedetineerden, Angie Dickinson, Leslie Nielsen, een stuk of tien zombies en de hierboven genoemde boefjes van Berlin.

Mijn lievelingsherinnering is die aan een zonsondergang in Yelapa, de laatste stralen schitterden op Buddy Berlins saxofoon, flarden bebop en slierten houtvuurrook warrelden langs en ma maakte op een *comal* het eten klaar met een gezicht dat gloeide in het koraalrode licht, buiten in de lagune flamingo's die op geknikte poten vis stonden te vangen, het geluid van de branding en rik-

kikkende kikkers, onze voetstappen die knerpten in het ruwe zand op de vloer. Huiswerk maken bij het licht van de lamp met op de achtergrond een krasserige Billie Holiday.

Ma schreef ware verhalen. Ze zijn niet per se autobiografisch, maar zitten er vrij dicht in de buurt. Onze familieverhalen en herinneringen zijn geleidelijk zozeer omgevormd, verfraaid en bewerkt dat ik niet meer zeker weet hoe alles in die dagen echt is gegaan. Lucia zei dat dat niet erg was: het gaat om het verhaal.

*Mark Berlin, Lucia's oudste zoon, was schrijver, chef-kok, kunstenaar, een vrije geest en een liefhebber van dieren en alles waar knoflook aan te pas kwam. Hij is in 2005 overleden.*

## DE SIERSPEELDOOSJES

‘Luister naar de vermaning van je vader en veronachtzaam het onderricht van je moeder niet, want ze zijn een bevallige krans om je hoofd en schakels van een ketting om je hals. Als zondaars je willen verleiden, bewillig er dan niet in.’

Mamie, mijn oma, las het twee keer voor. Ik probeerde me te herinneren welke vermaning ik had gehad. Niet neuspeuteren! Maar een ketting wilde ik wel, eentje die rinkelde als ik lachte, zoals die van Sammy.

Ik kocht een ketting en ging naar het busstation waar een apparaat stond waarmee je iets op een metalen muntje kon laten stempele... een ster in het midden. Ik schreef LUCHA en hing het muntje om mijn hals.

Het was eind juni 1943 toen Hope en ik van Sammy en Jake mochten meedoen. Ze stonden met Ben Padilla te praten en stuurden ons eerst weg. Toen Ben vertrok, riep Sammy ons vanonder de veranda.

‘Kom even zitten, jullie mogen ergens aan meedoen.’

Zestig kaarten. Op elke kaart stond een gekleurd plaatje van een sierspeeldoosje. Daarnaast zat een rood zegel met de tekst NIET OPENEN. Onder het zegel stond een van de namen op de kaart. Dertig namen van drie letters met een streep ernaast. AMY, MAE, JOE, BEA ENZ.

‘Voor een stuiver mogen mensen een naam kopen. Je schrijft de naam van degene die meespeelt naast zijn gekochte naam. Als alle namen zijn verkocht, verbreken we het rode zegel. De persoon die het goed had wint het sierspeeldoosje.’

‘Een hele bende sierspeeldoosjes!’ grinnikte Jake.

‘Hou je kop, Jake. Ik heb die kaarten uit Chicago. Ik vang er één vijftig per stuk mee. Ik betaal een dollar per kaart en zij sturen me die doosjes. Snap je ’m?’

‘Ja,’ zei Hope. ‘Dus?’

‘Dus jullie krijgen een kwartje voor elke verkochte kaart en wij krijgen ook een kwartje. Fiftyfifty, dat maakt ons gelijkwaardige partners.’

‘Het lukt ze nooit om al die kaarten te verkopen,’ zei Jake.

‘Tuurlijk wel,’ zei ik. Ik had een hekel aan Jake. Lefgozertje.

‘Tuurlijk wel,’ zei Sammy. Hij gaf de kaarten aan Hope. ‘Lucha gaat over het geld. Het is nu halftwaalf... aan de slag... wij klokken jullie.’

‘Succes!’ schreeuwden ze. Lachend duwden ze elkaar om in het gras.

‘Ze lachen ons uit... ze denken dat we het niet kunnen!’

We klopten op onze eerste deur... er deed een vrouw open die haar bril opzette. Ze kocht de eerste naam. ABE. Ze schreef haar naam en adres ernaast, gaf ons vijf cent en haar potlood. Lieverds, noemde ze ons.

We gingen bij elk huis aan die kant van Upson Drive langs. Bij het park aangekomen hadden we twintig namen verkocht. Apetrots en buiten adem gingen we op de muur van de cactustuin zitten.

De mensen vonden ons schattig. We waren allebei klein voor onze leeftijd. Zeven. Als er een vrouw opendeed, verkocht ik het lootje. Mijn blonde haar was net een bos geel tuimelkruid en maakte mijn hoofd twee keer zo groot. ‘Een halo van gouddraad!’ Omdat ik geen melktanden meer had, deed ik mijn tong omhoog als ik glimlachte, alsof ik verlegen was. De vrouwen aaiden me over mijn bol en bukten zich om me te kunnen verstaan... ‘Wat zeg je, liefje? Natuurlijk, graag zelfs!’

Als het een man was, deed Hope het woord. ‘Vijf cent... kies

maar een naam,' zei ze lijkig, en ze stak hun de kaart en het potlood toe voor ze de deur konden dichtgooien. Ze zeiden dat ze pit had en knepen in haar magere donkere wangen. Woest keek ze hen dan door haar dikke zwarte haarsluiser aan.

Nu maakten we ons alleen nog druk over de tijd. Het was lastig om te zien of mensen wel of niet thuis waren. Zwengelen aan de deurbel, wachten. Het ergste was om de enige bezoekers 'in tijden' te zijn. Die mensen waren allemaal heel oud. De meesten zullen een paar jaar later zijn overleden.

Behalve de eenzame mensen en degenen die ons schattig vonden, waren er ook een paar... twee die dag... die oprecht geloofden dat het een voorteken was om de deur te openen en een kans, een keuze, aangeboden te krijgen. Die kostten de meeste tijd, maar we vonden dat niet erg... bleven net zo ademloos als zij wachten terwijl ze in zichzelf praatten. Tom? Die dekselse Tom. Sal. Mijn zus noemde me Sal. Tom. Ja, ik neem Tom. Stel dat die wint??

We gingen niet eens naar de huizen aan de andere kant van Upton Drive. De rest verkochten we in de appartementen tegenover het park.

Eén uur. Hope gaf Sammy de kaart, ik strooide het geld op zijn borst. 'Jezus!' zei Jake.

Sammy gaf ons een zoen. Met gloeiende wangen stonden we te grijnzen op het gazon.

'Wie heeft er gewonnen?' Sammy ging rechtop zitten. De knieën van zijn Levi's waren groen en nat, zijn ellebogen groen van het gras.

'Wat staat er?' Hope kon niet lezen. Ze was in de eerste klas blijven zitten.

ZOE.

'Wie?' We keken elkaar aan... 'Wie was dat ook alweer?'

'Het is de laatste op de kaart.'

'O.' De man met zalf op zijn handen. Psoriasis. We waren te-

leurgesteld, er waren twee heel leuke mensen die we liever hadden zien winnen.

Sammy zei dat we de kaarten en het geld mochten houden tot we ze allemaal hadden verkocht. We namen ze mee naar de andere kant van het hek en kropen onder de veranda. Ik vond een oud broodtrommeltje om ze in te bewaren.

We pakten er drie kaarten uit en liepen terug via het steegje achterom. We wilden niet te happig lijken in de ogen van Sammy en Jake. We staken de straat over, renden van huis naar huis, klopten op elke deur aan de andere kant van Upson Drive. Helemaal langs de ene kant van Mundy Drive tot aan de kruidenierswinkel.

We hadden twee hele kaarten verkocht... zaten op de stoeprand cassis te drinken. Meneer Haddad legde altijd wat flessen voor ons in de vriezer zodat het spul er halfbevoren uit kwam... als gesmolten ijsjes. Op de hoek moesten de bussen een krappe bocht maken, rakelings langs ons heen, toeterden. Achter ons stegen het stof en de rook tegen de hellingen van de Christo Rey op, geel schuim in de Texaanse middagzon.

Ik las de namen keer op keer hardop voor. We zetten een kruisje bij degenen van wie we hoopten dat ze zouden winnen... een rondje bij de slechteriken.

De blootsvoetse soldaat... 'Ik móét een sierspeeldoosje winnen!' Mevrouw Tapia... 'Ach, kom binnen! Wat leuk dat jullie er zijn!' Een pasgetrouwd meisje van zestien dat ons liet zien hoe ze, helemaal zelf, de keuken roze schilderde. Meneer Raleigh – griezel. Hij had twee Deense doggen in bedwang gehouden en Hope een sexy opdondertje genoemd.

'Weet je... we zouden wel duizend namen per dag kunnen verkopen... als we rolschaatsen hadden.'

'Ja, we moeten rolschaatsen hebben.'

'Weet je wat we fout doen?'

'Wat dan?'

‘We zeggen altijd: “Wilt u een lootje kopen?” We moeten “lootjes” zeggen.’

‘Of: “Wilt u een hele kaart kopen?”’

We lachten, waren gelukkig, daar op die stoeprand.

‘Kom, dan gaan we de laatste verkopen...’

We liepen de hoek om, de straat achter Mundy Drive in. Donker, beschaduwd door eucalyptussen, vijgen en granaatappelbomen, Mexicaanse tuinen, varens, oleanders en zinnia's. De oude vrouwen spraken er geen Engels. ‘No, gracias,’ en deden de deur weer dicht.

De pastoor van de Holy Family-kerk kocht twee namen. JOE EN FAN.

Toen kwam er een blok met Duitse vrouwen met bloem op hun handen. Ze smeten de deur dicht. Tss!

‘Kom, we gaan naar huis... dit levert niks op.’

‘Nee, bij de Vilas-school heb je heel veel soldaten.’

Ze had gelijk. De mannen stonden buiten in kaki broek en t-shirt vergeeld bermudagrass te besproeien en bier te drinken. Hope deed de verkoop. Haar haar zat nu als een zwart kralengordijn in strengen tegen haar olijfkleurige Syrische gezicht geplakt.

Een van de mannen gaf ons een kwartje, maar werd door zijn vrouw weggeroepen nog voor hij zijn wisselgeld in ontvangst kon nemen. ‘Doe er maar vijf!’ schreeuwde hij door de hordeur. Ik begon zijn naam op te schrijven.

‘Nee,’ zei Hope. ‘Die kunnen we nog een keer verkopen.’

Sammy verbrak de zegels.

Mevrouw Tapia had gewonnen met SUE, de naam van haar dochter. We hadden een kruisje bij haar naam staan, omdat ze zo aardig was. Mevrouw Overland had de volgende gewonnen. We wisten allebei niet meer wie dat was. De derde winnaar was een man die LOU had gekocht, maar eigenlijk had het de militair moeten zijn die ons het kwartje gaf.

‘We zouden het aan de soldaat moeten geven,’ zei ik.

Hope tilde haar haar om me, met iets van een glimlach, aan te kijken... ‘Oké.’

Ik sprong over het hek onze tuin in. Mamie was de planten water aan het geven. Mijn moeder was gaan bridgen, mijn avondeten stond in de oven. Ik moest liplezen wat Mamie zei boven het stemgeluid van H.V. Kaltenborn dat uit de radio tetterde. Opa was niet doof, hij draaide de volumeknop gewoon helemaal open.

‘Zal ik de planten water geven, Mamie?’ Nee, hoeft niet.

Ik knalde de voordeur open en liet het glas in lood over de muur golven. ‘Hier komen!’ brulde hij boven de radio uit. Verrast, lachend rende ik naar binnen en wilde bij hem op schoot klimmen, maar hij wapperde me weg met een knipsel.

‘Weer bij die vuile Arabieren rondgehangen?’

‘Syriërs,’ antwoordde ik. Zijn asbak had een rode gloed, net als de glas-in-looddeur.

Die avond... Fibber McGee en Amos and Andy op de radio. Ik weet niet waarom hij die zo leuk vond. Hij zei altijd dat hij de pest aan kleurlingen had.

Mamie en ik zaten met de bijbel in de eetkamer. We waren nog steeds bij Spreuken.

‘Openlijke bestraffing is beter dan verborgen liefde.’

‘Waarom?’

‘Laat maar.’ Ik viel in slaap en ze bracht me naar bed.

Ik werd wakker toen mijn moeder thuiskwam... lag naast haar terwijl ze kaasstengels at en een detective las. Jaren later heb ik berekend dat mijn moeder alleen al tijdens de Tweede Wereldoorlog meer dan 950 pakken kaasstengels heeft gegeten.

Ik wilde met haar praten, haar vertellen over mevrouw Tapia, over die kerel met de honden, over hoe Sammy ons fiftyfifty liet meedoen. Ik legde mijn hoofd op haar schouder, kaasstengelkruimels, en viel in slaap.



De volgende dag gingen Hope en ik eerst langs de appartementen aan Yandell Avenue. Jonge soldatenvrouwen met krulspelden in velours badjassen, nijdig omdat we hen wakker maakten. Niemand kocht een lootje. ‘Nee, ik héb geen stuiver.’

We namen een bus naar het Plaza, toen eentje richting Mesa en stapten uit in Kern Place. Rijkelui... aangelegde tuinen, deurgongen. Dit was nog beter dan die oude vrouwen. Liefdadigheids-werk, zongebruind, bermuda's, lippenstift en pagekopjes à la June Allyson. Ik geloof niet dat ze ooit kinderen zoals wij hadden gezien, kinderen die de oude crêpe bloesjes van hun moeder droegen.

Kinderen met haar zoals het onze. Hopes haar stroomde als zwarte teer over haar gezicht, het mijne stond als een ontplofte gele strandbal wijduit te knetteren in de zon.

Als ze begrepen wat we verkochten, moesten ze altijd lachen en gingen op zoek naar wat ‘kleingeld’. We hoorden een van hen tegen haar man praten... ‘Moet je eens komen kijken. Echte schooiertjes!’ Hij kwam daadwerkelijk en was de enige die een lootje kocht. De vrouwen gaven ons gewoon het geld. Hun kinderen staarden ons bleekjes vanaf hun schommel aan.

‘Laten we naar het busstation gaan...’ Ook vóór de kaarten gingen we daar weleens heen... om een beetje rond te hangen en iedereen te zien kussen en huilen, om gevallen muntjes op te rapen achter de richel onder de kiosk. Zodra we binnen stonden, stootten we elkaar giechelend aan. Waarom waren we daar niet eerder op gekomen? Miljoenen mensen met stuivers en niets anders te doen dan wachten. Miljoenen militairen en matrozen die een vriendin, een vrouw of een kind met een naam van drie letters hadden.

We maakten een rooster. 's Ochtends gingen we naar het treinstation. Matrozen languit op de houten banken, hun baret over hun ogen getrokken. ‘Huh? O, goeiemorgen, moppies! Tuurlijk.’

Oude mannen op bankjes, die een stuiver gaven om over die

andere oorlog te praten, over een of andere dode met een naam van drie letters.

We gingen de wachtkamer voor KLEURLINGEN binnen, wisten drie namen te verkopen voordat een blanke conducteur ons bij onze elleboog pakte en naar buiten duwde. Hele middagen zaten we bij een stichting voor militairen aan de overkant van de straat. De soldaten gaven ons gratis eten, muffe broodjes ham-kaas in vetvrij papier, cola, Milky Ways. We pingpongden en flipperden terwijl de soldaten de kaarten invulden. Eén keer kregen we elk een kwartje om op een telmachientje bij te houden hoeveel militairen er binnenkwamen terwijl de vrouw die dat moest doen met een matroos meeding.

Met elke trein kwamen er nieuwe soldaten en matrozen binnen. Van degenen die er al waren kregen ze te horen dat ze lootjes van ons moesten kopen. Mij noemden ze Hemel en Hope Hel.

We waren van plan geweest alle zestig kaarten te houden tot ze waren verkocht, maar we bleven maar geld en extra fooien krijgen en raakten volledig de tel kwijt.

We konden trouwens niet wachten om te zien wie er had gewonnen, hoewel we nog maar tien kaarten hoefden te verkopen. We brachten de drie sigarendozen met geld en de kaarten naar Sammy.

‘Zeventig dollar? Jezus.’ Ze gingen allebei rechtop in het gras zitten. ‘Die donderse meiden. Ze hebben het geflikt.’

Ze zoenden en omhelsden ons. Jake bleef maar over de grond rollen van het lachen, hield zijn buik vast en gierde: ‘Jezus... Sammy, je bent briljant, een genie!’

Sammy gaf ons een knuffel. ‘Ik wist dat ik het aan jullie kon overlaten.’

Hij bekeek alle kaarten en haalde zijn hand door zijn lange haar dat zo zwart was dat het altijd nat leek. Hij lachte om de namen die hadden gewonnen.

Soldaat Octavius Oliver... Fort Sill, Oklahoma. ‘Hé, waar heb-

ben jullie die types gevónden?’ Samuel Henry Throper, Ergens, USA. Dat was een oude man in het KLEURLINGEN-deel die zei dat wij het sierspeeldoosje mochten houden als hij won.

Jake ging naar de winkel en kocht smeltende bananenijsjes voor ons. Sammy vroeg ons naar al die namen, hoe we het hadden aangepakt. We vertelden over Kern Place en de knappe huisvrouwen in katoenen overhemdjurkjes, over de soldaten, de flipperkasten, de engerd met de Deense doggen.

Hij gaf ons zeventien dollar... meer dan fiftyfifty. We namen niet eens de bus, renden gewoon de hele weg naar JCPenney in het centrum. Ver. We kochten rolschaatsen en rolschaatssleuteltjes, bedelarmbandjes bij Kress en een zak rode gezouten pistachenoten. We gingen bij de kaaimannen op het plein zitten... Soldaten, Mexicanen, zuiplappen.

Hope keek rond... ‘We zouden hier ook kunnen verkopen.’

‘Nee, niemand hier heeft geld.’

‘Behalve wij!’

‘De sierspeeldoosjes bezorgen wordt nog het lastigst.’

‘Nee, want nu hebben we rolschaatsen.’

‘Zullen we morgen gaan oefenen? Hé, we kunnen zelfs helemaal over het viaduct rolschaatsen en naar de metaalslakken bij de smelterij gaan kijken.’

‘Als de mensen niet thuis zijn, kunnen we ze gewoon achter de hordeur zetten.’

‘Hotelloobby’s zijn ook een goeie plek om lootjes te verkopen.’

We kochten Coney Island-hotdogs waar de saus vanaf droop en limonade met vanille-ijs om mee te nemen. Toen was ons geld op. We begonnen pas te eten toen we bij het braakliggende stuk grond aan het begin van Upson Drive waren.

Dat lag op een ommuurde heuvel, hoog boven het trottoir, en was overwoekerd met pluizige grijze planten met paarse bloemen. Tussen de planten lag overal gebroken glas dat door de zon verschil-

lende tinten violet kreeg. Op dat tijdstip, laat in de middag, raakte de zon het perceel onder zo'n hoek dat het net was alsof het licht van beneden kwam, vanuit de bloemen, de amethisten.

Sammy en Jake waren een auto aan het wassen. Een blauwe rammelkast zonder dak of portieren. We renden het laatste stuk van de straat met de rolschaatsen bonkend in de dozen.

‘Van wie is die?’

‘Van ons, stukje rijden?’

‘Hoe komen jullie d'r aan?’

Ze sopten de banden. ‘Van een jongen die we kennen,’ antwoordde Jake. ‘Stukje rijden?’

‘Sammy!’

Hope ging op de stoel staan. Ze leek wel gek. Ik had het nog niet door.

‘Sammy... hoe kom je aan het geld voor deze auto?’

‘O, bij elkaar gesprokkeld...’ Sammy grijnsde naar haar, dronk uit de tuinslang en veegde zijn kin aan zijn overhemd af.

‘Hoe kom je aan het geld?’

Hope zag eruit als een stokoude vale toverheks. ‘Vuile oplichter!’ gilte ze.

Toen had ik het door. Ik volgde haar over het hek en onder de veranda.

‘Lucha!’ Sammy, mijn eerste held, riep me, maar ik volgde haar naar het broodtrommeltje waarnaast ze neerhurkte.

Ze gaf me de stapel ingevulde kaarten. ‘Tel ze.’ Dat duurde wel even.

Meer dan vijfhonderd mensen. We keken naar degenen bij wie we een kruisje hadden gezet in de hoop dat ze zouden winnen.

‘We zouden voor sommigen een sierspeeldoosje kunnen kopen...’

‘Met welk geld?’ sneerde ze. ‘Er bestaat trouwens niet eens zoiets als een sierspeeldoosje. Heb je ooit van sierspeeldoosjes gehoord?’

Ze maakte het trommeltje open en pakte de tien niet verkochte kaarten eruit. Ze was echt gek zoals ze daar als een stervende kip door het stof onder de veranda kroop.

‘Wat doe je, Hope?’

Hijgend knielde ze onder de poort van kamperfoelie naar de tuin. Ze hield de kaarten als de waaier van een woedende koningin omhoog.

‘Deze zijn nu van mij. Jij mag meedoen. Fiftyfifty. Of je kunt hier blijven. Als je meedoet ben je mijn partner en mag je de rest van je leven geen woord meer tegen Sammy zeggen, anders vermoord ik je met een mes.’

Ze liep weg. Ik ging in het vochtige zand liggen. Ik was moe. Ik wilde daar alleen nog maar blijven liggen, voor altijd, en nooit meer een vinger uitsteken.

Ik lag er heel lang en klom toen over de houten schutting naar het steegje. Hope zat op de stoeprand op de hoek, haar haar als een zwarte emmer over haar hoofd.

‘Kom, we gaan,’ zei ik.

We liepen de heuvel richting Prospect op. Het was avond... alle gezinnen waren buiten. Ze sproeiden het gras of zaten zachtjes te kletsen op schommelbanken die net zo ritmisch knerpten als de cicaden.

Hope knalde een hek achter ons dicht. We liepen over het natte betonnen pad naar het gezin toe. IJsthee, ze zaten op de treden van het stoepje. Ze hield een kaart op.

‘Kies een naam. Tien cent per lootje.’

De volgende ochtend gingen we vroeg op pad met de rest van de kaarten. We zeiden niets over de nieuwe prijs, over de zes die we de avond daarvoor hadden verkocht. We zeiden vooral niets over onze rolschaatsen... twee jaar lang hadden we van rolschaatsen gedroomd. Nu hadden we ze nog niet eens gepast.

Toen we bij het Plaza uit de bus stapten, zei Hope weer dat ze me zou vermoorden als ik ooit nog een woord tegen Sammy zei.

‘Nooit meer. Wil je bloed?’ We sneden altijd in onze polsen om een belofte te bezegelen.

‘Nee.’

Ik was opgelucht. Ik wist dat ik weer iets tegen hem zou zeggen en zonder bloed was het minder erg.

Het Gateway-hotel was net een junglefilm. Kwispedoors, tikkende ventilatoren, palmbomen, zelfs een man in een wit pak die zichzelf koelte toe waaierde alsof hij Sydney Greenstreet was. Ze wuifden ons allemaal weg, trokken hun gezicht met veel geritsel achter hun krant terug alsof ze ons soort kenden. Mensen houden van de anonimiteit van hotels.

Buiten staken we het smeltende asfalt op straat over om de tram naar Juárez te nemen, Mexicanen in rebozos die roken naar Amerikaanse papieren zakken en de geel-oranje snoepjes van Kress.

Onbekend terrein... Juárez. Ik kende alleen de bars met spiegeltjes en fonteinen, de ‘Cielito Lindo’-gitaristen van mijn moeders stapavondjes als oorlogsweduwe met de ‘meisjes Parker’. Hope kende alleen de vieze B-films. Ze moest van mevrouw Haddad altijd mee met Darlene als die uitging met een soldaat, zodat er niets zou gebeuren.

We bleven aan de Juárez-kant van de brug, leunden net als de taxichauffeurs en de houten-slangenverkopers tegen het zonnescherm van de Follies Bar en baanden ons net als zij een weg naar voren wanneer er groepjes toeristen en stuijterende jonge soldaten de brug af kwamen.

Sommigen lachten naar ons, wilden zo graag gecharmeerd worden, charmant zijn. Te gehaast en opgelaten om naar onze kaarten te kijken, ons centen, stuivers, dubbeltjes toestekend. ‘Hier!’ We haatten hen, alsof we Mexicanen waren.

Tegen het eind van de middag stroomden de soldaten en toeris-

ten, rood aangelopen, verwachtingsvol, van de helling het trottoir op, de trage hete lucht van zwarte tabak en Carta Blanca-bier in... wat krijg ik te zien? Ze zwermden langs ons heen, duwden stuivers in onze vuist zonder ook maar één keer naar de omhooggehouden kaarten of in onze ogen te kijken.

Ons hoofd tolde, duizelig van het nerveuze gegiechel, van het naar voren schieten en uit de weg springen. We lachten, vrijpostig nu, zoals de verkopers van de houten slangen en stenen varkens. Onbeschaamd bleven we voor hen staan, trokken aan hen. 'Kom op, een dubbeltje maar... Koop een naam, tien cent... Hé, rijke dame, één lullig dubbeltje maar!'

Schemering. Moe en bezweet. We gingen tegen de muur staan om ons geld te tellen. De schoenpoetsers keken spottend naar ons hoewel we zes dollar hadden verdiend.

'Hope, laten we de kaarten in de rivier gooien.'

'Wat? En gewoon gaan bedelen zoals die schooiers?' Ze was woedend. 'Nee, we gaan elke naam verkopen.'

'We moeten een keer eten.'

'Oké.' Ze riep naar een van de straatjongens... 'Oye, waar kunnen we wat eten?'

'Ga toch lekker *mierda* eten, gringa.'

We lieten de hoofdstraat van Juárez achter ons. Die was nog steeds te zien, te horen, te ruiken als een reusachtige vervuilde rivier.

We begonnen te rennen. Hope hilde. Ik had haar nog nooit zien huilen.

We renden als geiten, als veulens, met gebogen hoofd galopperend over de aarden stoepen, daarna met lange passen, gedempt. Harde rode aarden stoepen.

Een paar adobetreden af, café Gavilán in.

In die dagen, 1943, ging het in El Paso veel over de oorlog. Mijn opa zat de hele dag artikelen van Ernie Pyle in plakboeken te plakken,

Mamie zat te bidden. Mijn moeder deed vrijwilligerswerk in het ziekenhuis, bridgete met de gewonden. Ze bracht blinde of een-armige soldaten mee naar huis voor het avondeten. Mamie las me uit Jesaja voor hoe iedereen op een dag zwaarden tot ploegscharen zou omsmeden. Maar ik had er niet over nagedacht. Ik miste en aanbad mijn vader alleen maar, die als luitenant ergens ver weg was... Okinawa. De eerste keer dat ik als klein meisje aan de oorlog dacht, was toen we café Gavilán binnenstapten. Ik weet niet waarom, ik weet alleen nog dat ik toen aan de oorlog dacht.

Het leek alsof iedereen in café Gavilán familie van elkaar was, broer, neef of nicht, ook al zaten ze aan aparte tafeltjes of aan de bar. Een man en een vrouw maakten ruzie, raakten elkaar daarbij ook aan. Twee zussen waren achter hun moeders rug aan het flirten. Drie magere broers zaten in denim werkkleding en met dezelfde sluike broederlijke haarlok over hun tequila's gebogen.

Het was duister, koel en stil hoewel iedereen zat te praten en er iemand zong. Het gelach klonk ongedwongen, vertrouwelijk, intiem.

We gingen op een kruk aan de bar zitten. Een serveerster kwam naar ons toe met een dienblad waarop een blauw met paarse pauw stond afgebeeld. Haar hennakleurige haar met zwarte uitgroei was in golvende bergen opgestoken, vastgezet met kammen van goud en gegraveerd zilver en gebroken spiegeltjes. Een met fuchsia lippenstift aangezette mond. Groene oogleden... tussen haar met geel satijn beklede puntborsten glinsterde een crucifix met blauw-groene vlindervleugels. '*Hola!*' lachte ze. Schittering van gouden kronen, rood tandvlees. Oogverblindende paradijsvogel!

*¿Qué quieren, lindas?*

'Tortilla's,' antwoordde Hope.

De exotische serveerster boog naar voren, veegde met bloedrode nagels kruimels weg en bleef in haar rauwe Spaans tegen ons prevelen.

Hope schudde haar hoofd... '*No sé.*'



‘¿*Son gringas?*’

‘Nee.’ Hope wees naar zichzelf. Syrisch. Toen sprak ze in het Syrisch en de serveerster luisterde terwijl haar fuchsia mond met de woorden meebewoog. ‘Hè!’

‘Zij is een gringa,’ zei Hope over mij. Ze lachten. Ik was jaloers op hun donkere talen, hun donkere ogen.

‘¿*Son gringas!*’ zei de serveerster tegen de mensen in het café.

Een oude man kwam met zijn glas en een flesje Corona-bier naar ons toe. Kaarsrecht... rotsvast, kaarsrecht lopend en Spaans in een wit pak. Zijn zoon volgde in een typisch zwart latinokostuum met wijde broek en brede revers, een donkere bril en horlogeketting. Dit waren de bebopjaren, *pachuco*-jaren... De schouders van de zoon waren modieus gekromd, zijn hoofd uit respect voor zijn vader gebogen.

‘Hoe heet je?’

Hope noemde haar Syrische naam... Sha-a-hala. Ik noemde de naam waarmee de Syriërs me aanspraken... Luchaha. Niet Lucía of Lucha maar Lu-cha-a. Hij vertelde iedereen hoe we heetten.

De serveerster werd Chata genoemd, omdat haar neus omkrulde als een regenpijp. Letterlijk betekent het ‘hurkzit’. Of ‘po’. De oude man heette Fernando Velasquez. Hij gaf ons een hand.

Nadat ze ons hadden begroet, negeerden de mensen in het café ons weer als voorheen, accepteerden ons met de ontspannen nonchalance die hun eigen was. We hadden tegen ieder van hen kunnen aanleunen en in slaap vallen.

Velasquez zette onze kommen met groene chili op een tafel. Chata bracht priklimonade.

Hij had Engels geleerd in El Paso, waar hij werkte. Zijn zoon werkte daar ook in de bouw. ‘Oye, Raúl... *diles algo*... Hij spreekt goed Engels.’

De zoon bleef hoffelijk achter zijn vader staan. De jukbeenderen boven zijn bebopbaardje glansden amberkleurig.

‘Wat komen jullie hier doen, meisjes?’ vroeg de vader.

‘Verkopen.’

Hope hield de stapel kaarten omhoog. Fernando keek ernaar, draaide elke kaart om. Hope begon haar verkoopriedel over de sierspeeldoosjes af te draaien. ‘De naam die wint krijgt een sierspeeldoosje.’

‘*Válgame Dios...*’ Hij nam de kaart mee naar het tafeltje ernaast, legde uit hoe het werkte, gebaarde en sloeg op de tafel. Ze keken allemaal aarzelend naar de kaarten en naar ons.

Een vrouw met een bandana wenkte me. ‘Oye, iemand wint die doosjes, nietwaar?’

‘Sí.’

Raúl was stilletjes dichterbij gekomen om een van de kaarten te pakken. Hij keek op me neer. Zijn ogen waren wit achter de donkere brillenglazen.

‘Waar zijn die doosjes dan?’

Ik keek naar Hope.

‘Raúl...’ zei ik. ‘Natúúrlijk zijn er geen sierspeeldoosjes. Degene die de naam raadt, wint al het géld.’

Hij maakte een buiging voor me met de gratie van een matador. Hope boog haar bezwete hoofd en vloekte in het Syrisch. In het Engels zei ze: ‘Waarom hebben we dat niet eerder bedacht?’ Ze lachte naar me.

‘Oké, *chulita...* doe mij maar twee namen.’

Velasquez legde het spel uit aan de mensen aan de tafels, Chata aan een groepje mannen met sterke bezwete ruggen aan de bar. Ze schoven twee tafels tegen de onze aan. Hope en ik zaten ieder aan het hoofd. Raúl ging achter me staan. Chata schonk, zoals bij een banket, iedereen aan tafel bier in.

‘¿Cuánto es?’

‘Un kwartje.’

‘*No tengo...* ¿Un peso?’

‘Oké.’

Hope stapelde het geld voor zich op. ‘Hé... wij hebben nog steeds recht op een kwart.’ Raúl zei dat dat redelijk was. Haar ogen schitterden onder haar zonneklep-pony. Raúl en ik schreven de namen op.

De namen zelf waren grappiger in het Spaans, niemand kon ze goed uitspreken en iedereen bleef lachen. BOB. Gemorst bier. Al na drie minuten hadden we een kaart vol. Raúl verbrak het zegel. Ignacio Sanchez won met TED. *¡Bravo!* Raúl zei dat hij ongeveer evenveel had verdiend als met een hele dag werken. Met een zwierig gebaar strooide Ignacio de munten en verkreukelde biljetten op Chata’s pauwendienblad. *¡Cerveza!*

‘Wacht even...’ Hope haalde ons kwart ervan af.

Er waren twee straathandelaren binnengekomen, ze trokken stoelen bij de tafel.

‘¿Qué pasa?’

Ze zaten met rieten manden op hun schoot. ‘¿Cuanto es?’

‘Un peso... een kwartje.’

‘Laten we er twee van maken,’ zei Raúl. ‘Dos pesos, vijftig cent.’ De nieuwe mannen met de manden konden zich dat niet veroorloven, daarom besloot iedereen dat ze deze keer voor eentje mochten omdat ze nieuw waren. Ze legden elk een peso op de stapel. Raúl won. De mannen stonden op en vertrokken zonder ook maar een biertje te drinken.

Tegen de tijd dat we vier kaarten hadden verkocht, was iedereen dronken. Geen van de winnaars had zijn geld gehouden, ze hadden alleen maar meer lootjes gekocht, meer eten, tequila inmiddels.

De meeste verliezers gingen weg. Iedereen at tamales. Chata serveerde de tamales in een wasteil, een bonenschotel waarin we hete tortilla’s doopten.

Hope en ik gingen naar de buiten-wc achter het café. Struikelend en de vlam van de kaars beschermend die Chata ons had meegegeven.

Geeuw... het maakt je weemoedig, beschouwend, om te plassen, net oudejaarsavond.

‘Hé, hoe laat is het eigenlijk?’

‘O.’

Het was bijna middernacht. Iedereen in café Gavilán zoende ons gedag. Raúl bracht ons naar de brug, hield onze handjes in de zijne. Zachtjes, als de tak van een wichelroedeloper, trok hij onze knokige lijfjes mee in het pachuco-ritme van zijn loop, zo licht, traag, swingend.

In de modderige Rio Grande onder de brug stonden aan de kant van El Paso de schoenpoetsers die we die middag hadden gezien, ze hielden kegels omhoog om geld in op te vangen, groeven er in de blubber naar als het viel. Soldaten gooiden centen, kauwgompapiertjes naar beneden. Hope ging over de reling hangen. ‘*Hola, pendejos!*’ schreeuwde ze, en ze wierp hun een paar kwartjes toe. Middelvinger terug. Lachen.

Raúl zette ons in een taxi en betaalde de chauffeur. We zwaaiden door het achterraam naar hem, zagen hem swingend naar de brug lopen. Als een hert het talud op springen.

Hopes vader begon haar te slaan zodra ze uit de taxi stapte, mepte haar tierend in het Syrisch met een riem de trap op.

Bij mij was alleen Mamie thuis, die geknield zat te bidden voor mijn veilige thuiskomst. Ze was meer ontdaan door de taxi dan door Juárez. Ze nam nooit een taxi zonder een zak zwarte peper voor het geval ze werd aangevallen.

In bed. Kussens in mijn rug. Ze bracht me custardpudding en chocolademelk, eten dat ze de zieken of verdoemden gaf. De custard smolt als een hostie in mijn mond. Ik dronk het bloed van haar vergevingsgezinde liefde terwijl zij aan het voeteneind van mijn bed in een roze engelengewaad stond te bidden. Mattheus en Marcus, Lucas en Johannes.